

مدیریت در دانشگاههای تک جنسیتی به عنوان مصداق دانشگاه اسلامی؛ چالشها و راهکارها

محمد رضا فلاح¹

محمد حسین رحمتی²

فاطمه نجفی³

چکیده

هدف: با وجود تأسیس 14 دانشگاه تک جنسیتی دخترانه در ایران پس از پیروزی انقلاب اسلامی، اما تا پیش از این به بررسی و آسیب شناسی این نوع دانشگاه پرداخته نشده است. با توجه به نقش و جایگاه ارزنده زنان در جامعه و حساسیت نسبت به عملکرد دانشگاههای تک جنسیتی دخترانه، شناسایی و رفع موانع حرکت در راستای اهداف متعالی این نوع دانشگاهها حائز اهمیت است. لذا هدف این پژوهش، آسیب شناسی نقش دانشگاههای تک جنسیتی دخترانه به عنوان نماد دانشگاه اسلامی در نظام آموزش عالی بود. **روش:** ضمن مرور ادبیات پژوهش، اسناد بالادستی مرتبط با این حوزه، بررسی و راهبردها و اقدامات مطرح شده در این اسناد استخراج شد. همچنین برای شناسایی آسیبها و راهکارهای اصلی و عوامل مؤثر بر اقدامات اثربخش دانشگاههای تک جنسیتی دخترانه، اقدام به مصاحبههای عمیق اکتشافی با 22 نفر از صاحب نظران و خبرگان حوزههای مرتبط با این حوزه شده است. **یافته ها:** پس از شناسایی و تجزیه و تحلیل گزارهها با روش تحلیل مضمون، 393 مضمون پایه، 49 مضمون سازمان دهنده و چهار مضمون فراگیر، طبقه بندی و برجسته گذاری شدند. **نتیجه گیری:** یافته های تحقیق در دو دسته آسیبها و راهکارهای مدیریت دانشگاههای تک جنسیتی طبقه بندی و طی فرایند تحلیل مضمون، در حوزه های مدیریتی، آموزشی، پژوهشی - فناوری و فرهنگی - دانشجویی دسته بندی شده اند.

واژگان کلیدی: آسیب شناسی، دانشگاه اسلامی، دانشگاه تک جنسیتی، دانشگاه دخترانه، نظام آموزش عالی.

♦ دریافت مقاله: 00/01/30؛ تصویب نهایی: 00/07/07

1. دکترای مدیریت دولتی، استادیار گروه مدیریت بازرگانی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه حضرت معصومه قم، ایران.
2. دکترای مدیریت دولتی، استادیار مدیریت بازرگانی، دانشکده مدیریت و حسابداری، پردیس فارابی، دانشگاه تهران، قم، ایران (نویسنده مسئول) / آدرس: قم، بلوار دانشگاه (کیلومتر 5 جاده قدیم تهران)، دانشکده فارابی دانشگاه تهران / نامبر: 02536166177 / Email: mhrahmati@ut.ac.ir.
3. دانشجوی دکتری مدیریت دولتی، دانشگاه تهران.

الف) مقدمه

دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی هر جامعه، معرف و مبین بالاترین تفکر و علم آن جامعه محسوب می‌شوند و اصول جهان‌بینی و نظام اعتقادی و ارزشی جامعه را در خود متجلی می‌سازند (پورزیوناتو و دی مارکو،¹ 2015). این نهاد با تربیت متفکران و دانشمندان و مدیران آینده، در جهت بخشیدن به حرکت‌های گوناگون فکری، اعتقادی، فرهنگی و سیاسی جامعه، مؤثر واقع می‌شود (مجی و همکاران، 1395). در واقع؛ دانشگاه‌ها نهادهایی‌اند که زمینه‌های تحقق سیاست‌های توسعه‌ای را فراهم می‌کنند (حسینی، 1398). با این وجود، توسعه دانشگاه‌های خاص با محورهای منحصر به فرد می‌بایست از دلایل محکمی برخوردار باشد؛ که توسعه دانشگاه‌های تک‌جنسیتی یکی از آن موارد است. (اسماعیل‌پور و تفتدی، 1396)

از آنجا که یکی از اولویتهای وزارت علوم بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، ترویج رویکرد اسلامی در دانشگاه‌هاست، لذا ایجاد و توسعه دانشگاه‌های تک‌جنسیتی² اقدامی برای فراهم کردن زمینه رشد و تعالی جوانان در فضایی ایمن و به دور از آسیب‌های رایج اجتماعی است. بنابر این، دانشگاه‌های تک‌جنسیتی در دولتهای مختلف، در بخش خصوصی و دولتی با هدف کاهش مسائل و مشکلات دانشگاه‌ها ایجاد شدند (حسینی و همکاران، 1398؛ شیرازی، 1397). از سوی دیگر، هدف اصلی در راستای سند اسلامی شدن دانشگاه‌ها و مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی، ایجاد و گسترش دانشگاه‌های تک‌جنسیتی در تمامی استانهای کشور است. این اقدام، دایره انتخاب داوطلب را گسترش می‌دهد تا اگر بنا به هر دلیلی نتواند برای تحصیل به شهر دیگری دور از خانواده برود، امکان انتخاب بیشتری پیش روی خود داشته باشد (آقاچانی، 1397). از دیگر سو، دانشگاه‌های تک‌جنسیتی، به خصوص دانشگاه‌های تک‌جنسیتی دخترانه، از سوی عموم خانواده‌ها با استقبال مواجه شده است (بت‌الهدی و همکاران، 1396). لذا با توجه به نقش خطیر بانوان به عنوان بازیگران اصلی فرایند تربیت و آموزش نسل‌های آینده کشور و نقش و جایگاه ارزنده آنان در جامعه اسلامی، حساسیت بیشتری نسبت به عملکرد دانشگاه‌های تک‌جنسیتی دخترانه وجود دارد. (فرناش و خیاطیان پردی، 1398)

مورد ظلم قرار گرفتن دختران، تعلق امکانات کمتر، اختصاص اساتید با قابلیت‌های علمی کمتر، کاهش فرصت ازدواج، عدم رشد مهارت‌های ارتباطی دانشجویان، واگذار نکردن مسئولیت به بانوان در اداره دانشگاه و نقش کم‌رنگ آنان در سمت‌های سازمانی، نمونه‌ای از انتقاداتی است که به این نوع دانشگاه‌ها وارد است که متأسفانه به دلیل کمبود و گاهی نقص داده‌ها و یافته‌های پژوهشی و علمی مستدل، نه تنها نمی‌توان نگاه ارزیابی شده و دقیقی به انتقادات وارده داشت، بلکه امکان پاسخگویی دقیق به این انتقادات نیز نیست (احمدی و همکاران، 1392). جاودانی (1392) تخلفات کم، اتخاذ سیاست‌های ضد تبعیض و ایجاد برابری حقوق کارمندان را از ویژگی‌های مثبت دانشگاه‌های تک‌جنسیتی می‌داند و معتقد است رعایت ضوابط و شئون اسلامی، افزایش خویشتن‌داری، رضایتمندی از زندگی زناشویی برای دانشجویان متأهل، افزایش حق انتخاب خانواده برای تحصیل دختران و کسب آرامش روحی و روانی به ویژه برای بانوان، از دیگر نکات مثبت دانشگاه تک‌جنسیتی است. نکته مهم اینکه، به دلیل نکات مثبت

1. Porzionato & De Marco
2. Unisex University

25 ♦ محمد رضا فلاح و همکاران

دانشگاههای تک جنسیتی، اکثر دانشگاههای دنیا به این سمت حرکت می کنند؛ اما در کشور ما به جای رشد و توسعه این ظرفیت، با ایجاد شایعه و ابهامات، اشکالاتی بر این دانشگاهها وارد می کنند.

بر این اساس، پژوهش حاضر سعی در شناسایی مهم ترین موانع و چالشهای مانع از بروز عملکرد موفقیت آمیز دانشگاههای تک جنسیتی در ابعاد آموزشی (پذیرش دانشجو، جذب هیئت علمی و...)، پژوهشی - فناوری (مقالات، مجلات، برگزاری همایشها و...)، فرهنگی - دانشجویی (تشکلهای دانشجویی، پوشش و حجاب، مشاوره و بهداشت، تربیت بدنی، غذا، خوابگاه، تقویت بنیاد خانواده و...) و مدیریتی (ترکیب هیئت امنا، هیئت رئیسه، مدیریت، رشته ها، گروههای آموزشی، دانشکده ها و...) و ارائه راهکارهای لازم برای رفع موانع شناسایی شده دارد. اهداف و سؤالات این پژوهش را می توان در دو سطح اصلی و فرعی به صورت ذیل بیان کرد:

هدف اصلی: آسیب شناسی مدیریت دانشگاههای تک جنسیتی دخترانه در نظام آموزش عالی.

اهداف فرعی:

1. بررسی وضعیت موجود دانشگاههای تک جنسیتی دخترانه در ایران؛
2. شناسایی آسیبها و چالشهای دانشگاههای تک جنسیتی؛
3. ارائه راهکارهای رفع چالشها و آسیبهای دانشگاههای تک جنسیتی؛

سؤال اصلی: نقش دانشگاههای تک جنسیتی دخترانه در نظام آموزش عالی کدام است؟

سؤالات فرعی:

1. وضعیت موجود در دانشگاههای تک جنسیتی در ایران چگونه است؟
2. آسیبها و چالشهای مدیریت دانشگاههای تک جنسیتی و طبقه بندی آنها چگونه است؟
3. راهکارهای رفع چالشها و آسیبهای دانشگاههای تک جنسیتی و طبقه بندی آنها کدام است؟

1. ضرورت تأسیس دانشگاه تک جنسیتی از منظر اسناد بالادستی، سیاستها، قوانین و مقررات

اسناد حقوقی و قوانین و مقررات، بدون پرداختن به شکل و ساختار ویژه برای آموزش زنان، به طور کلی بر حق آموزش و پرورش تأکید و توجه دارند؛ اما این حقوق در خصوص زنان اهمیت بیشتری دارد؛ زیرا آموزش زنان در طول تاریخ با موانع زیادی روبه رو بوده و مشکلات زیادی در تحقق عملی آن وجود داشته است. از جمله این اسناد و مقررات عبارتند از:

یک) اسناد بالادستی بین المللی

در اسناد بین المللی مطالبی مرتبط با علم آموزی و تحصیل زنان یافت نشد.

دو) اسناد بالادستی ملی

قانون اساسی و حق علم آموزی زنان: اصل سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، بند 9 و 13؛ اصل سوم؛ اصل بیستم و بند 1 اصل بیست و یکم.

26 ♦ مدیریت در دانشگاه‌های تک‌جنسیتی به عنوان مصداق دانشگاه اسلامی؛ چالشها و راهکارها

سند دانشگاه اسلامی: در جلسه 735 مورخ 1392/4/25 شورای عالی انقلاب فرهنگی و بر اساس مصوبه شورای اسلامی شدن دانشگاهها و مراکز آموزشی به تصویب رسیده است. در تبیین اهداف کلی این سند و نیز در راهبرد 14، راهبرد 15 و راهبرد 8 از فصل ششم (نظام آموزشی) بر این موضوع تأکید شده است.

سیاستهای ارتقای مشارکت زنان در آموزش عالی: مفاد این سند که در پانصد و هفتادمین جلسه مورخ 1384/07/26 شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسید، بیانگر این است که عملیاتی کردن و اجرای بهینه این سیاستها در بسیاری از موارد، تنها از طریق دانشگاههای تک‌جنسیتی و ویژه بانوان میسر خواهد بود و دانشگاههای مختلط، در عمل، ظرفیت لازم را برای اولویت‌بخشی به این موارد نخواهند داشت. (العبدلخانی و بحرینی، 1394)

منشور حقوق و مسئولیتهای زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران: این منشور با سه بخش و پنج فصل و 148 بند در جلسه 546 مورخ 1383/06/31 شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسید. این منشور بر تبیین حقوق و تکالیف زنان در اسلام اهتمام دارد و مبتنی بر قانون اساسی، اندیشه‌های والای بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران و رهبر معظم انقلاب، با بهره‌گیری از سند چشم‌انداز بیست ساله و سیاستهای کلی نظام و با لحاظ قوانین موجود و خلأها و کاستی‌های آن به منظور تحقق عدالت و انصاف در جامعه زنان مسلمان می‌باشد. این منشور با دیدی جامع و فراگیر تنظیم شده؛ لذا مشتمل بر حقوق و تکالیف امضایی، تأسیسی، حمایتی و نیز حقوق مشترک بین همه انسانهاست. در قسمت حقوق فرهنگی معنوی زنان در حوزه آموزش و پژوهش به حقوق زنان پرداخته است.

2. پیشینه تحقیق

مطالعات بسیاری در خصوص اهمیت یا آثار و پیامدهای دانشگاههای تک‌جنسیتی در داخل و خارج کشور انجام شده است که نتایج جالبی داشته‌اند. مرور پیشینه پژوهش از یک سو نشان می‌دهد دانشجویان داخل کشور تمایل زیادی به تفکیک جنسیت در دانشگاه ندارند؛ از جمله پژوهش انتظاری (1396) که نتایج آن نشان داد اکثر دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی و دانشگاه تهران به عنوان مهم‌ترین مخاطبان اجرای طرح تفکیک جنسیتی، نسبت به آن مقاوم‌اند. فقط حدود 13 درصد دانشجویان دانشگاه علامه و دانشگاه تهران نسبت به تفکیک جنسیتی نگرش مثبت داشتند. این نسبت در دانشگاه تک‌جنسیتی بانوان به حدود 31 درصد می‌رسد. حدود 60 درصد دانشجویان دانشگاه علامه و دانشگاه تهران مخالف اجرای این طرح در دانشگاه خود می‌باشند.

پژوهش مجنی و همکاران (1395) با هدف بررسی نگرش دانشجویان به طرح تفکیک جنسیتی، در سال 1393 از طریق توزیع پرسشنامه بین 209 نفر از دانشجویان دانشگاههای استان گلستان انجام شد. بیشترین دلایل موافقت اکثر دانشجویان با طرح تفکیک جنسیتی، تأثیر آن بر روند آموزش، صحیح بودن از نظر مبانی مذهبی و آزادی عمل در دو جنس بیان شد. دانشجویان، طرح تفکیک جنسیتی را از نظر آموزشی، مذهبی و آزادی عمل مناسب دانستند؛ اما معتقد بودند که دانشجویان باید در چنین طرحهایی مشارکت داده شوند.

در پژوهش شیرازی (1397)، ادله موافقان اجرای طرح تفکیک جنسیتی، اندیشه اسلامی یا قرائت موافقان از اسلام و دلایل مدیریتی نظیر کنترل آسیبهای اجتماعی ناشی از اختلاط بیان شده است. مخالفان نیز سادگی بیش از حد

27 ♦ محمدرضا فلاح و همکاران

راهکار ارائه شده در قالب سیاست برای اسلامی سازی دانشگاهها، نداشتن مجوز در قانون اساسی، افزایش جرائم جنسی در آینده و غیره را دلیل مخالفت خود اعلام کردند. در بخش ارزیابی این پژوهش بیان شده است که هرچند این طرح در میانه راه متوقف شد و به طور کامل اجرا نشد، اما موافقان، آن را با توجه به آمارهایی نظیر افزایش راندمان دانشجویان و کاهش آسیبهای اجتماعی دانشگاهها، موفق اعلام کردند.

مسئله اصلی در پژوهش شفيعی و عليخواه (1393)، مقاومتی است که در مقابل طرح تفکیک جنسیتی در فضاهای عمومی وجود دارد. در نتیجه مصاحبه‌هایی که در این پژوهش انجام شد، افرادی این طرح را ابزاری برای اسلامی کردن دانشگاهها و سروسامان بخشیدن به روابط غلط و ناصحیح دانشجویان دختر و پسر و برخی نیز آن را موجب ایجاد محدودیت، ممنوعیت، عقب ماندگی، ترویج حس بی اعتمادی در بین دانشجویان و کاهش اعتماد به نفس در بین آنها و باز تولید فرهنگ مردسالاری دانستند.

پژوهش قمیشیان (1393) با هدف بررسی ابعاد و تأثیرات طرح تفکیک جنسیتی دانشجویان در دانشگاهها بر رشد علمی، تأمین آینده شغلی و ارتقای سطح تربیت اجتماعی و اسلامی دانشجویان انجام شد. در این پژوهش بیان شده است که طرح تفکیک جنسیتی منجر به ایجاد احساس بیگانگی دانشجویان با مسئولان آموزش عالی و دانشگاهها شده که این بیگانگی منجر به موارد ذیل می‌شود: تمایل به مهاجرت به کشورهای خارجی برای ادامه تحصیل و فرار مغزها، کاهش مشارکت سیاسی و اجتماعی و فعالیتهای داوطلبانه دانشجویان، ابراز انزجار از دین و نگرشهای ایدئولوژیک، قائل شدن به عدم کارایی آموزه‌های دینی و عدم تناسب آنها با شرایط و نیاز روز، گرایش بیشتر به مفاسد اخلاقی از روی لجاجت و تأخیر در ازدواج و غیره. به منظور بررسی ابعاد، پیامدها و راهکارهای اجرای طرح مذکور، از مصاحبه حضوری با 30 تن از اساتید و مسئولان دانشگاهی استفاده شده است. نتایج حاکی از آن است که با استفاده از مباحث مطرح شده، ضمن طبقه‌بندی دیدگاهها و تدوین الگوی نظری، سازمان‌یابی بومی دانشگاهها با تأکید بر ارائه امکانات آموزشی برابر و افزایش خدمات مشاوره‌ای و تربیتی به دانشجویان پیشنهاد می‌شود.

در پژوهش اعظم‌آزاده (1387)، دو نظام آموزشی تک‌جنسیتی و دو جنسیتی، به منظور شناسایی امتیازات و پوش نوارهای آموزشی و پژوهشی و نیز هویت شکل گرفته از طریق این سیستم، مقایسه شده‌اند. بنا بر یافته‌های پژوهش، در مقایسه با سایر دانشگاهها، دانشجویان الزهرا، دانشگاه خود را در سطوح آموزشی پایین‌تری می‌بینند و نمره ارزیابی پایین‌تری را داده‌اند؛ در حالی که دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی به تفاوت زیاد در بین این دو نوع دانشگاه قائل نبودند و دانشجویان دانشگاه امام صادق، دانشگاه تک‌جنسیتی را از هر لحاظ برتر از دانشگاه دو جنسیتی می‌دیدند. بنابر این، به نظر می‌رسد ارزیابی دانشجویان دانشگاه الزهرا از دانشگاه تک‌جنسیتی دخترانه در قیاس با دو دانشگاه دیگر، نه از طریق وضعیت عینی آن، بلکه بیشتر به واسطه ذهنیت پیش‌داورانه و برداشت قالبی از محیط و اجتماع زنانه شکل گرفته است که در کل جامعه به وجود آمده و با حمایت برخی ارزشگذاری‌ها بدان دامن زده می‌شود.

از طرف دیگر، نتایج و خروجی دانشگاههای تک‌جنسیتی، هم در داخل و هم در خارج از کشور بسیار خوب ارزیابی شده است؛ از جمله پژوهش بوس و همکاران (2018) در دانشگاه انگلیس که نتیجه گرفته زنانی که در سال

28 ♦ مدیریت در دانشگاه‌های تک‌جنسیتی به عنوان مصداق دانشگاه اسلامی؛ چالشها و راهکارها

اول تحصیل در کلاسهای تماماً زنانه حضور داشتند، تقریباً 57 درصد کمتر از دانشگاه انصراف می‌دهند و 61 درصد از آنان می‌توانند درجه بالاتری را در سیستم انگلیس کسب کنند. شواهدی وجود دارد که کلاسهای تک‌جنسیتی باعث می‌شود زنان رفتاری را همراه با نتایج تحصیلی بهتر مانند حضور در کلاسهای بیشتر و انجام تکالیف اختیاری اتخاذ کنند.

ب) روش و ابزار

پژوهش کیفی، روشی منظم برای توصیف اجزای تشکیل‌دهنده و ویژگی‌هایی درباره پدیده‌های انسانی است که قابلیت تبدیل به کمیت را ندارند؛ به عبارت دیگر؛ پژوهش کیفی، جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر داده‌های غنی و داستان‌گونه است، به منظور درک و فهم عمیق مفاهیمی که به دلیل وجود عوامل انسانی در آنها پیچیدگی بسیاری دارند (علیزاده مجد و همکاران، 1397). پژوهش حاضر بر اساس رویکرد، پژوهش کیفی است و از ابزارهای کتابخانه‌ای و مصاحبه اکتشافی برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده کرده است.

از آنجا که پژوهشهای علمی بر اساس دو مبنای روش و هدف تقسیم می‌شوند (حافظ‌نیا، 1399)، لذا برای پژوهش حاضر از روش توصیفی - تحلیلی استفاده شده است. این پژوهش از نظر نوع هدف، کاربردی است؛ زیرا انتظار می‌رود یافته‌های آن در جوامع مورد مطالعه و جوامع مشابه استفاده شود. جامعه آمودنی این پژوهش را اسناد بالادستی مرتبط و صاحب‌نظران در حوزه مطالعات آموزش عالی و دانشگاه‌های تک‌جنسیتی تشکیل می‌دهد. روش نمونه‌گیری این پژوهش در بخش خبرگان، قضاوتی است؛ به عبارتی در این بخش، از دیدگاه‌های هشت عضو هیئت علمی، پنج نفر از رؤسا و معاونان، پنج نفر از کارشناسان و چهار دانشجوی دانشگاه تک‌جنسیتی استفاده شده است و در بخش اسناد، نمونه در دسترس بوده است. کفایت جمع‌آوری داده‌ها با توجه به روش نمونه‌گیری، در مصاحبه هفدهم به مرحله اشباع نظری رسید؛ با این حال، مصاحبه‌ها تا مصاحبه بیست و دوم ادامه یافت. نحوه ساماندهی جلسات مصاحبه به این ترتیب بود که از طریق تماس تلفنی یا پیامک یا ایمیل با مصاحبه‌شوندگان هماهنگی قبلی صورت گرفت و با توضیح مختصر در خصوص موضوع مصاحبه و هدف از انجام آن، زمان مناسب برای انجام مصاحبه مشخص شد.

در این پژوهش برای تحلیل داده‌های حاصل از اسناد و مصاحبه‌ها از روش تحلیل مضمون شش مرحله‌ای براون و همکاران¹ (2017) استفاده شده است که یکی از فنون تحلیلی مناسب در تحقیقات کیفی تحلیل مضمون است. از تحلیل مضمون می‌توان به خوبی برای شناخت الگوهای موجود در داده‌های کیفی استفاده کرد. تحلیل قالب مضامین و تحلیل شبکه مضامین نیز از ابزارهایی‌اند که معمولاً در تحلیل مضمون به کار می‌روند. قالب مضامین، فهرستی از مضامین را به صورت سلسله‌مراتبی نشان می‌دهد. شبکه مضامین نیز ارتباط میان مضامین را در نگاره‌هایی شبیه تارنما نشان می‌دهد. این روش در بین سایر روشها کاربرد گسترده‌تری دارد. (عابدی جعفری و همکاران، 1390: 151)

این تحقیق در سه مرحله انجام شده است. در مرحله اول، با هدف توصیف وضعیت موجود در دانشگاه‌های تک‌جنسیتی، به شناسایی و توصیف دانشگاه‌های تک‌جنسیتی در ایران پرداخته شد. در مرحله دوم، چالش‌ها و آسیب‌ها از طریق تحلیل مضمون، شناسایی و دسته‌بندی شدند و در مرحله سوم، راهکارهای رفع آسیب‌های دانشگاه تک‌جنسیتی، شناسایی و بر اساس دسته‌بندی موانع و آسیب‌ها، دسته‌بندی شدند.

1. اعتبار پژوهش

مفهوم روایی و اعتبار به این سؤال پاسخ می‌دهد که ابزار اندازه‌گیری تا چه حد خصیصه مد نظر را می‌سنجد. بدون آگاهی از اعتبار ابزار اندازه‌گیری نمی‌توان به دقت داده‌های حاصل از آن اطمینان داشت (ومانایلو،¹ 2019). در پژوهش‌های کیفی، روایی بیشتر روی صحت داده‌ها (روایی داخلی) تأکید دارد تا معنایی که در مطالعات کمی به کار می‌رود (رولر،² 2019). این روایی از طریق ارائه نتایج به مشارکت‌کنندگان در پژوهش انجام می‌شود. اگر مشارکت‌کنندگان نیز یافته‌ها را تأیید کنند، می‌توان نسبت به روایی پژوهش بیشتر مطمئن شد (سرمد و همکاران، 1395). در پژوهش حاضر نیز به صورت تصادفی پنج متن مصاحبه به همراه کدهای استخراجی آن برای تأیید صحت کدهای استخراجی با منظور محقق، طی فرایندی در اختیار مصاحبه‌شوندگان قرار گرفت و پس از تأیید یافته‌ها، روایی مصاحبه تأیید شد.

2. پایایی مصاحبه

پایایی³ از عوامل کلیدی در مطالعات کیفی است. محققان کیفی باید در طراحی مطالعه، تحلیل نتایج و قضاوت درباره کیفیت مطالعه، به موضوع پایایی توجه خاص داشته باشند. پایایی آزمون به دقت اندازه‌گیری ثبات و پایایی آن اطلاق می‌شود و دارای دو معنای متفاوت است (هاسیندز⁴ و همکاران، 2017). ثبات و پایایی، نمرات آزمون در طول زمان است (سو،⁵ 2018)؛ بدین معنا که اگر یک آزمون چند بار درباره یک آزمودنی اجرا شود، نمره آن در همه موارد یکسان باشد. معنای دوم پایایی به همسانی درونی آن اشاره دارد و مفهوم آن این است که سؤالهای آزمون تا چه اندازه با هم همبستگی متقابل دارند. هرچند پایایی، مفهومی برای بررسی و ارزیابی تحقیق کمی است؛ اما این مفهوم در هر نوع تحقیقی می‌تواند کاربرد داشته باشد (هیت و همکاران،⁶ 2014). در پژوهش کیفی برای رسیدن به پایایی، به کارگیری چهار راهکار ذیل ضروری است:

- استفاده از فرایندهای ساخت یافته از مصاحبه‌های همگرا؛

- سازماندهی فرایندهای ساخت یافته برای ثبت، نوشتن و تفسیر داده‌ها؛

1. Umanailo
2. Roller
3. Reliability
4. Husbands
5. Su
6. Hitt, Ireland & Hoskisson

30 ♦ مدیریت در دانشگاه‌های تک‌جنسیتی به عنوان مصداق دانشگاه اسلامی؛ چالش‌ها و راهکارها

- وجود حداقل دو نفر برای انجام مصاحبه به صورت جداگانه، اما موازی با هم و مقایسه یافته‌های دو یا چند محقق؛

- استفاده از کمیته راهنما برای ارزیابی و اجرای برنامه مصاحبه؛ بنابر این، اگر اعضای کمیته با همدیگر درباره پدیده‌ای اجماع داشته باشند، ارزیابی جمعی‌شان صورت عینی و علمی به خود خواهد گرفت. (جاودانی، 1392)

3. پایایی بین دو کدگذار¹

در این مطالعه از پایایی دو کدگذار برای صحت مصاحبه‌ها استفاده شده است. برای پایایی مصاحبه با روش توافق درون موضوعی یا دو کدگذار (ارزیاب)، از یک مدرس دانشگاه که بر موضوع پژوهش اشراف داشت، درخواست شد تا به عنوان همکار پژوهش (کدگذار) مشارکت کند. سپس محقق به همراه همکار پژوهش، سه مصاحبه را کدگذاری کردند و درصد توافق درون موضوعی که به عنوان شاخص پایایی پژوهش به کار می‌رود، با استفاده از فرمول ذیل محاسبه شد:

$$(2 \times \text{توافقات تعداد}) / (\text{کدها کل تعداد}) \times 100\% = \text{درصد توافق درون موضوعی}$$

جدول 1: محاسبه پایایی بین دو کدگذار

ردیف	کد مصاحبه	تعداد کدها	تعداد توافقات	پایایی بین دو کدگذار
1	p6	13	7	93%
2	p12	14	8	87%
3	p17	11	6	92%
کل		38	21	90%

همان‌طور که مشاهده می‌شود، تعداد کل کدها که توسط محقق و همکار پژوهش به ثبت رسیده، 38 کد و تعداد کل توافقات بین کدها 21 است. پایایی بین دو کدگذار برای مصاحبه‌های انجام گرفته در این پژوهش با استفاده از فرمول ذکر شده، برابر با 90 درصد است که قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها را نشان می‌دهد و می‌توان ادعا کرد که میزان پایایی تحلیل مصاحبه کنونی مناسب است.

4. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه، از تکنیک تحلیل مضمون استفاده شده است؛ بدین ترتیب که برای توصیف پاسخ سؤالات مصاحبه‌ها، از کدگذاری اولیه استفاده شده است. این تحلیل شامل رفت و برگشت مستمر بین مجموعه داده‌ها و خلاصه‌های کدگذاری شده و تحلیل داده‌هایی است که به وجود می‌آیند. تکنیک تحلیل مضمون شامل شش مرحله است که در ادامه توضیح داده می‌شود. (براون و همکاران، 2017)

1. Inter Coder Reliability (ICR)

ج) یافته‌های پژوهش

1. وضعیت موجود دانشگاه‌های تک‌جنسیتی دخترانه در ایران

تعداد دانشگاه‌های مخصوص خواران در سال‌های اخیر رو به افزایش است. باید به این نکته توجه شود که برنامه وزارت علوم، تفکیک جنسیتی دانشگاه‌ها نبوده؛ بلکه هدف اصلی در راستای سند اسلامی شدن دانشگاه‌ها و مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی، ایجاد و گسترش دانشگاه‌های تک‌جنسیتی در تمامی استان‌های کشور است. اولین دانشگاه تک‌جنسیتی دخترانه در ایران، دانشگاه الزهرا است که سال 1343 با 90 دانشجو و با نام «مدرسه عالی دختران» فعالیت خود را آغاز کرد و پس از پیروزی انقلاب اسلامی، با نام مطهر «الزهرا(س)» فعالیت خود را ادامه داد. تاکنون 14 دانشگاه و مرکز آموزش عالی به عنوان دانشگاه‌های تک‌جنسیتی دخترانه تشکیل شده‌اند که عبارتند از: دانشگاه الزهرا، دانشگاه نهاوند، دانشگاه حضرت معصومه، مؤسسه آموزش عالی آل طه، دانشگاه کوثر بجنورد، مؤسسه آموزش عالی حکیم طوس مشهد، دانشگاه حضرت نرجس رفسنجان، مؤسسه آموزش عالی فیض‌الاسلام خمینی شهر اصفهان، دانشکده فنی و حرفه‌ای دخترانه دکتر شریعتی تهران، مؤسسه آموزش عالی المهدی اصفهان، دانشگاه فناوری‌های نوین حضرت زینب سبزوار، مؤسسه آموزش عالی ابرار، دانشگاه فرزنانگان سمنان و دانشگاه یادگار امام - واحد شهرری. اما با توجه به تغییرات رخ داده، در حال حاضر فقط سه دانشگاه تک‌جنسیتی فعال وجود دارد که شامل دانشگاه الزهرا، دانشگاه حضرت معصومه و دانشگاه کوثر است.

2. تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این مرحله، اسناد بالادستی که به این حوزه پرداخته بودند، شناسایی و بررسی شدند و راهبردها و اقدامات مطرح شده در این اسناد استخراج شد. در مرحله اول، 20 سند شناسایی شد. پس از بررسی این اسناد، با حذف سه سند که ارتباط مستقیم با موضوع تحقیق نداشتند، تعداد 18 سند باقی ماند که به موضوع دانشگاه تک‌جنسیتی ارتباط داشتند. اسناد حذف شده عبارتند از: آیین‌نامه جامع مدیریت دانشگاه و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری، مصوب جلسه 684 مورخ 1389/12/10؛ صحیفه حضرت امام خمینی(ره)؛ سند راهبردی کشور در امور نخبگان، مصوب جلسه 248 مورخ 1391/07/11.

فهرست 18 سند بالادستی باقی‌مانده در جدول 2 ذکر شده است.

32 ♦ مدیریت در دانشگاه‌های تک‌جنسیتی به عنوان مصداق دانشگاه اسلامی؛ چالش‌ها و راهکارها

جدول 2: اسناد ملی مرتبط با پژوهش

کد سند	عنوان سند
سند 1	مشور حقوق و مسئولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران شورای عالی انقلاب فرهنگی در جلسه 546 مورخ 31/6/1383 به پیشنهاد شورای هماهنگی و اجتماعی زنان (نامه شماره 1259/ش ز مورخ 12/5/1383)
سند 2	متن کامل قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
سند 3	متن کامل قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
سند 4	سیاست‌های کلی نظام برای رشد و توسعه علمی و تحقیقاتی کشور در بخش آموزش عالی و مراکز تحقیقاتی مصوبه مورخ 1383/12/15
سند 5	سیاستها و موضوعات راهبردی در هیئت‌امنا، مرکز هیئت‌امنا، و هیئت‌های ممیزه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
سند 6	مشور حقوق شهروندی، مصوب آذر 1395
سند 7	سند تحول راهبردی علم و فناوری کشور 1388
سند 8	قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مصوب 18/05/1383 مجلس شورای اسلامی
سند 9	سیاستها و راهکارهای اجرایی گسترش فرهنگ عفاف و حجاب جلسه 427- 1384/10/13
سند 10	چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق 1404
سند 11	سیاست‌های کلی «علم و فناوری» ابلاغی مقام معظم رهبری
سند 12	لایحه احکام موردنیاز اجرای برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (1395-1399)
سند 13	نقشه مهندسی فرهنگی مصوب دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی مصوب 1392
سند 14	سیاست‌های ارتقاء مشارکت زنان در آموزش عالی مصوب مورخ 1384/07/26 شورای عالی انقلاب فرهنگی
سند 15	مصوبه فرهنگ عفاف مصوب جلسه 413 مورخ 1376/11/14
سند 16	سند نقشه جامع علمی کشور
سند 17	طرح آمایش آموزش عالی ویراست 6 مورخ 1394
سند 18	سند اسلامی شدن دانشگاهها مصوب جلسه 735 مورخ 1392/04/25

در این پژوهش برای شناسایی آسیب‌ها و راهکارهای اصلی و عوامل مؤثر بر اقدامات اثربخش دانشگاه‌های تک‌جنسیتی دخترانه، اقدام به مصاحبه‌های عمیق اکتشافی با 22 نفر از صاحب‌نظران و خبرگان حوزه‌های مرتبط با این حوزه شده است.

پس از شناسایی و تجزیه و تحلیل گزاره‌ها با روش تحلیل مضمون، 393 مضمون پایه، 49 مضمون سازمان‌دهنده و چهار مضمون فراگیر در حوزه‌های مدیریتی، آموزشی، پژوهشی - فناوری و فرهنگی - دانشجویی، طبقه‌بندی و

33 ♦ محمدرضا فلاح و همکاران

برچسب گذاری شدند. به منظور تحلیل داده‌های کیفی حاصل از مصاحبه و مطالعات اسناد و مدارک، از روش تحلیل مضمون شش مرحله‌ای براون و کلارک (2006) استفاده شده که شامل مراحل ذیل است:

- مرحله 1: آشنایی با داده‌ها؛
- مرحله 2: ایجاد کدهای اولیه (مضمون پایه)؛
- مرحله 3: جستجوی کدهای گزینشی؛
- مرحله 4: ایجاد مضمونهای سازمان دهنده و فراگیر؛
- مرحله 5: تعریف و نامگذاری مضامین؛
- مرحله 6: تهیه گزارش. (کادانا- اینیگوز¹ و همکاران، 2017)

3. آشنایی با داده‌ها و ایجاد کدهای اولیه

محقق در این مرحله، داده‌ها را بارها خوانده و با آنها آشنا شده است. این مرحله شامل ایجاد کدهای اولیه از داده‌هاست؛ بنابراین، در مرحله بعد، تجزیه و تحلیل نتایج مصاحبه و مطالعه اسناد بالادستی مرتبط از طریق تحلیل مضمون صورت گرفت. بدین صورت که در مرحله اول که آشنایی با داده‌هاست، نتایج مطالعه اسناد بالادستی و مصاحبه‌ها در جداول پیاده‌سازی و و به صورت نکات کلیدی ارائه شدند. در نهایت، 393 کد اولیه ایجاد شده که در جداول به صورت ستون کدها ارائه شده است. (جدول 3)

جدول 3: کدگذاری اولیه داده‌ها

مضمون پایه	منبع
اداره امور پژوهشی	سند 17 - فصل هفتم - راهبرد 2، راهبرد 4 و 5، سند 7، سند 5، مصاحبه 12، سند 9، سند 16 (راهبرد کلان 1 و 7)، سند 5،
ارائه خدمات آموزشی متناسب	سند 16-2-2- اهداف کلان نظام علم و فناوری کشور، سند 18،
اصلاح نظام پذیرش	سند 11، سند 17 (فصل پنجم - راهبرد 15، فصل ششم - راهبرد 8، 11)، سند 7، سند 5، سند 9، سند 16-2-2- اهداف کلان نظام علم و فناوری کشور، سند 11
ایجاد و توسعه پژوهشکده زنان	سند 17 - فصل هشتم - راهبرد 7، مصاحبه 2، مصاحبه 4، مصاحبه 5، مصاحبه 8، مصاحبه 9
بازبینی در اهداف کلان دانشگاه	سند 17 - فصل هشتم - راهبرد 3، سند 7، سند 5، مصاحبه 11، مصاحبه 12، سند 16- راهبرد (کلان 5، 7)، سند 16- فصل چهارم راهبردها و اقدامات ملی برای توسعه علم و فناوری در کشور
بازبینی فرایندها و رویه‌ها	مصاحبه 18، مصاحبه 12
بازنگری در رشته گرایشها	سند 17 - فصل ششم - (راهبرد 8، 7، 8)، سند 5، سند 8، مصاحبه 17، مصاحبه 18، سند 16- راهبرد (کلان 10، 7)،
بازنگری متون درسی	سند 17 - فصل پنجم - راهبرد 16، فصل ششم - راهبرد 1، سند 4، سند 2، سند 1، سند 16- راهبرد کلان 10، سند 16- مبانی و ارزشهای بنیادین، سند 16، سند 4، سند 2

34 ♦ مدیریت در دانشگاه‌های تک‌جنسیتی به عنوان مصداق دانشگاه اسلامی؛ چالش‌ها و راهکارها

سند 5	برگزاری جشنواره‌های فرهنگی با محوریت زنان
سند 7، مصاحبه 21، مصاحبه 23، سند 9، سند 16- راهبرد کلان 4،9، سند 7، سند 11، سند 17 - فصل هشتم - راهبرد 3، سند 7، سند 5، سند 16- راهبرد کلان 7، سند 16- فصل سوم اولویتهای علم و فناوری کشور، سند 17 - فصل هشتم - راهبرد 3	برگزاری همایشهای علمی و سمینارها - برنامه‌ریزی مبتنی بر نیازها و ظرفیتهای
سند 17 - فصل پنجم - راهبرد 10، سند 5. مصاحبه 12، مصاحبه 6، مصاحبه 22، مصاحبه 10، سند 6، سند 1، سند 16- مبانی و ارزشهای بنیادین سند 16، سند 18	برنامه‌های ورزشی و تربیتی
سند 17 - فصل پنجم - راهبرد 11 و فصل هشتم - راهبرد 3، سند 5، مصاحبه 11، مصاحبه 13، سند 9، سند 6، سند 1، سند 2	بسترسازی حق مشارکت
سند 17 - فصل پنجم - راهبرد 16، 17، فصل ششم - راهبرد 1، 2، سند 7، مصاحبه 1، مصاحبه 18، مصاحبه 22، مصاحبه 20، مصاحبه 16، مصاحبه 13، سند 9، سند 1، سند 16- راهبرد کلان 4، سند 16- فصل چهارم راهبردها و اقدامات ملی برای توسعه علم و فناوری در کشور، سند 18،	بسترسازی سبک زندگی اسلامی
سند 11، سند 17 - فصل هفتم - راهبرد 3، سند 14، سند 5، سند 2، مصاحبه 3، مصاحبه 7، سند 9، سند 9، سند 11، سند 16- راهبرد کلان (1، 10، 5)،	بهره‌برداری از ظرفیت وقف و خیریه
سند 9، سند 1، سند 16- راهبرد کلان (10، 5)،	بهره‌برداری از ظرفیتهای منطقه‌ای
سند 15- اصول و مبانی روشهای اجرایی، سند 15- مصوبه راهبردهای گسترش فرهنگ عفاف جلسه 566 مورخ 1384/05/04 شورای عالی انقلاب فرهنگی، سند 1، سند 2-2-2-2- اهداف کلان نظام علم و فناوری کشور، سند 16- راهبرد کلان 5، سند 14، سند 17 - فصل پنجم - راهبرد 16	تأکید بر خانواده محوری در برنامه‌ها
سند 11، سند 17 - فصل پنجم - راهبرد (11، 12، 8)، سند 7، سند 5، سند 2، سند 1، سند 16- راهبرد کلان (8، 9)، سند 7	تبادل علمی با سایر مراکز
سند 16- راهبرد کلان 7	تدارک جایزه ملی تعالی مطالعات زنان
سند 17 - فصل پنجم - راهبرد 3، سند 7، سند 16-2-2-2- اهداف کلان نظام علم و فناوری کشور، سند 16- راهبرد کلان 8، سند 16- فصل چهارم راهبردها و اقدامات ملی برای توسعه علم و فناوری در کشور	تربیت دانشجوی مسئولیت‌پذیر
سند 4، سند 17 - فصل هشتم - راهبرد 6، مصاحبه 11، مصاحبه 2، سند 16- راهبرد کلان (5، 8)، سند 3	تربیت نیروی انسانی متعهد و متخصص
مصاحبه 5	تقویت دانشگاههای تک‌جنسیتی
سند 17: فصل پنجم، راهبرد 11؛ سند 7: مصاحبه 1، مصاحبه 3، سند 16- مبانی و ارزشهای بنیادین سند 16، سند 14	تقویت روحیه مشارکت
سند 11، سند 17 - فصل پنجم - راهبرد 21، 3، فصل ششم - راهبرد 7، فصل هشتم - راهبرد 7، فصل هفتم - راهبرد 11، سند 7، سند 8، مصاحبه 4، مصاحبه 6، سند 9، سند 1، سند 16- راهبرد کلان (1، 5)،	تقویت سازوکارهای نظارتی
سند 5	تقویت کانونهای دانشجویی

محمد رضا فلاح و همکاران ♦ 35

توسعه ارتباطات فرا دانشگاهی	سند 17: فصل پنجم، راهبرد 11؛ فصل ششم، راهبرد 1؛ فصل هفتم، راهبرد (2، 8)، سند 7؛ سند 16: راهبرد کلان 9.
توسعه برنامه‌های سلامت و تغذیه	مصاحبه 7، مصاحبه 9، مصاحبه 12، مصاحبه 14، سند 16- راهبرد کلان 11
توسعه برنامه‌های فرهنگی	مصاحبه 8، سند 2
توسعه فرهنگ پژوهش	سند 17 - فصل ششم - راهبرد 4، سند 16- راهبرد کلان (1، 5)،
تولید محصولات فرهنگی ویژه	سند 13
حمایت از الگوسازی	سند 17 - فصل پنجم - راهبرد 8، سند 14، سند 9، سند 3.
حمایت از پایان‌نامه‌ها و فعالیتهای پژوهشی	سند 17 - فصل پنجم - راهبرد (14، 17)، مصاحبه، مصاحبه، سند 16- راهبرد کلان (10، 8، 9)، سند 18
خدمات دانشجویی خاص	مصاحبه 10، سند 14
خوداشتغالی و کارآفرینی	سند 11، سند 17 - فصل ششم - راهبرد 7، مصاحبه 11، مصاحبه 13، مصاحبه 15، مصاحبه 17، مصاحبه 20، مصاحبه 22، سند 15- مصوبه راهبردهای گسترش فرهنگ عفاف جلسه 566 مورخ 1384/05/04 شورای عالی انقلاب فرهنگی، سند 16- راهبرد کلان (3، 5)،
راهاندازی پارک علم و فناوری با محوریت بانوان	سند 16- راهبرد کلان 10 و 3
راهاندازی کرسی آزاداندیشی	سند 11، سند 17 - فصل پنجم - راهبرد 7، سند 14، سند 5، سند 13،
زمینه‌سازی برای نهادینه شدن نشاط	سند 11، سند 17 - فصل پنجم - راهبرد (10، 14)، مصاحبه 16، مصاحبه 18، سند 15- اصول و مبانی روشهای اجرایی، سند 9، سند 15- مصوبه راهبردهای گسترش فرهنگ عفاف جلسه 566 مورخ 1384/05/04 شورای عالی انقلاب فرهنگی، سند 13
زمینه‌سازی فرهنگ حجاب و عفاف	سند 9، سند 15- مصوبه راهبردهای گسترش فرهنگ عفاف جلسه 566 مورخ 1384/05/04 شورای عالی انقلاب فرهنگی،
عدالت محوری در تصمیم‌گیری‌ها	سند 10، سند 17 - فصل پنجم - راهبرد 14 و فصل ششم - راهبرد 8، سند 7، سند 14، سند 3، سند 12، مصاحبه 19، مصاحبه 21، مصاحبه 1، مصاحبه 7، سند 6، سند 1، سند 16- راهبرد کلان (5، 7)، سند 16- مبانی و ارزشهای بنیادین سند 16- بند 3، سند 13
فعالیت در عرصه بین‌المللی	سند 11، سند 2، سند 16- راهبرد کلان (3، 4، 9)، سند 16- فصل چهارم راهبردها و اقدامات ملی برای توسعه علم و فناوری در کشور، سند 17 - فصل پنجم - راهبرد 11، 12، فصل هفتم - راهبرد 11
کاربست معماری اسلامی-ایرانی در دانشگاه	سند 17 - فصل پنجم - راهبرد 14، فصل ششم - راهبرد 2، فصل هفتم - راهبرد 5، مصاحبه 3، مصاحبه 19، سند 9، سند 16- راهبرد کلان 10، سند 17 - فصل پنجم - راهبرد 14، فصل ششم - راهبرد 2، فصل هفتم - راهبرد 5
متناسب‌سازی خوابگاهها	مصاحبه 16، مصاحبه 21، سند 9
مدیریت فضای مجازی	سند 17 - فصل پنجم - راهبرد 15، 20، سند 13
مدیریت منابع مالی	سند 17 - فصل هفتم - راهبرد 4، سند 4، سند 16- راهبرد کلان (3، 5)، سند 2

36 ♦ مدیریت در دانشگاه‌های تک‌جنسیتی به عنوان مصداق دانشگاه اسلامی؛ چالش‌ها و راهکارها

مسئله محور کردن مأموریت دانشگاهها	سند 17 - فصل ششم - راهبرد (۱۵۷)، فصل هفتم راهبرد (3، 5)، سند 7، سند 5، مصاحبه 13، مصاحبه 11، سند 9، سند 16- راهبرد (کلان 10، 5، 7)، سند 16- فصل چهارم راهبردها و اقدامات ملی برای توسعه علم و فناوری در کشور،
نظام انگیزشی برای توسعه رقابت سالم و جذب افراد متخصص	سند 7، مصاحبه 13، مصاحبه 19، سند 16- راهبرد کلان (5، 7)، سند 17 - فصل هشتم - راهبرد 7، سند 1 (1)
هدایت و مشاوره دانشجویی	سند 17 - فصل پنجم - راهبرد ۱۵، ۱۶، 3، فصل ششم - راهبرد 4، سند 14، مصاحبه 1، مصاحبه 7، مصاحبه 19، مصاحبه 10، مصاحبه 13، مصاحبه 21، سند 6، سند 16- راهبرد کلان 8، سند 13

4. کدگذاری گزینشی و ایجاد مضامین سازمان‌دهنده و فراگیر

در این مرحله، کدگذاری گزینشی شامل دسته‌بندی مضامین پایه در قالب مفاهیم و مرتب کردن همه خلاصه داده‌های کدگذاری شده در قالب مضامین سازمان‌دهنده مشخص است. به عبارتی؛ در این مرحله مضامین پایه به دست آمده بررسی و درنهایت مضامین سازمان‌دهنده و فراگیر پاسخ‌دهنده به سؤال اصلی پژوهش تدوین شد. محقق، مضامین پایه استخراجی را که بیشترین قرابت معنایی و مفهومی نسبت به هم دارند، کنار هم قرار داده و به خلق معانی و واژه جدید پرداخته است و درنهایت 49 مضمون سازمان‌دهنده احصا شده است. ایجاد مضمونهای فرعی شامل دو گام بازبینی و تصفیه و شکل‌دهی به مضمونهای فرعی است. مرحله اول شامل بازبینی در سطح خلاصه‌های کدگذاری شده است. مرحله دوم اعتبار مضمونهای فرعی در رابطه با مجموعه داده‌ها در نظر گرفته می‌شود. در ادامه، تمامی کدها در یک طبقه به صورت جدول قرار می‌گیرند و همچنین با مشخص کردن و برجسب مضمون فرعی هر یک از طبقات به شرح ذیل قابل ارائه است. (جدول 4)

جدول 4: مضامین سازمان‌دهنده

مضامین سازمان‌دهنده	فراوانی	مضامین پایه	فراوانی
متناسب سازی نظام آموزش	11	تربیت نیروی انسانی متعهد و متخصص	2
		بهره‌برداری از ظرفیتهای منطقه‌ای	4
		ارائه خدمات آموزشی متناسب	5
مسئله محوری آموزش	24	اصلاح نظام پذیرش	9
		بازنگری در رشته گرایشها	12
غنی سازی محتوای آموزشی	10	مسئله محور کردن مأموریت دانشگاهها	3
		بازبینی فرایندها و رویه‌ها	1
		بازنگری متون درسی	9
تعاملات پژوهشی چندگانه	11	فعالیت در عرصه بین‌المللی	2
		توسعه ارتباطات فرا دانشگاهی	9

محمد رضا فلاح و همکاران ♦ 37

مضامین سازمان دهنده	فراوانی	مضامین پایه	فراوانی
دستاوردهای پژوهشی	13	مسئله محور کردن مأموریت دانشگاهها	2
		برگزاری همایشهای علمی و سمینارها	5
		راهاندازی کرسی های آزاداندیشی	6
		راهاندازی کرسی های نظریه پردازی	4
مسئله محور کردن پژوهش	26	حمایت از پایان نامه ها و فعالیتهای پژوهشی	8
		مسئله محور کردن مأموریت دانشگاهها	12
		ایجاد و توسعه پژوهشکده زنان	3
		توسعه فرهنگ پژوهش	3
نظام مدیریت پژوهش	23	اداره امور پژوهشی	13
		نظام انگیزشی برای توسعه رقابت سالم و جذب افراد متخصص	9
		تدارک جایزه ملی تعالی مطالعات زنان	1
		تقویت هویت زن در جامعه	38
		خوداشتغالی و کارآفرینی	12
		تأکید بر خانواده محوری در برنامه ها	24
		راهاندازی پارک علم و فناوری با محوریت بانوان	2
احیای شاعران اسلامی	62	تربیت دانشجوی مسئولیت پذیر	6
		زمینه سازی فرهنگ حجاب و عفاف	20
		حمایت از الگوسازی	4
		کاربست معماری اسلامی - ایرانی در دانشگاه	8
		بستر سازی سبک زندگی اسلامی	24
مدیریت برنامه های فرهنگی	23	توسعه برنامه های فرهنگی	2
		هدایت و مشاوره دانشجویی	15
		تولید محصولات فرهنگی ویژه	1
		برگزاری جشنواره های فرهنگی با محوریت زنان	1

38 ♦ مدیریت در دانشگاه‌های تک‌جنسیتی به عنوان مصداق دانشگاه اسلامی؛ چالش‌ها و راهکارها

مضامین سازمان‌دهنده	فراوانی	مضامین پایه	فراوانی
سلامت روانی و جسمی	28	مدیریت فضای مجازی	3
		تقویت کانون‌های دانشجویی	1
		برنامه‌های ورزشی و تربیتی	10
		خدمات دانشجویی خاص	2
		متناسب‌سازی خوابگاه‌ها	2
		توسعه برنامه‌های سلامت و تغذیه	3
		زمینه‌سازی برای نهادینه شدن نشاط	6
ارتباطات فرا دانشگاهی	20	تقویت روحیه مشارکت	5
		فعالیت در عرصه بین‌المللی	7
متنوع سازی منابع درآمدی	17	تبادل علمی با سایر مراکز	13
		بهره‌برداری از ظرفیت وقف و خیریه	11
مسئله محور کردن مأموریت دانشگاهها	39	مدیریت منابع مالی	6
		بازبینی در اهداف کلان دانشگاه	9
		برنامه‌ریزی مبتنی بر نیازها و ظرفیتها	9
انگیزشی نمودن قوانین و مقررات	8	تقویت سازوکارهای نظارتی	21
		نظام انگیزشی برای توسعه رقابت سالم و جذب افراد متخصص	3
اقدامات زیر بنایی مدیریت	40	تربیت نیروی انسانی متعهد و متخصص	5
		تقویت دانشگاههای تک‌جنسیتی	1
		بسترسازی حق مشارکت	12
		عدالت محوری در تصمیم‌گیری‌ها	27

در ادامه تعیین می‌شود که هر مضمون فراگیر کدام جنبه از مضامین سازمان‌دهنده و پایه را در خود دارد؛ بدین معنا که تمام مضمونهای فرعی که همپوشانی دارند، در یک گروه و طبقه قرار می‌گیرند و یک برجسته کلی با عنوان مضمون فراگیر برای نامگذاری آنها انتخاب می‌شود. چارچوب پیشنهادی پژوهش بعد از بررسی کدهای استخراج‌شده از مصاحبه‌ها و اسناد مرتبط، تدوین مضامین فراگیر پاسخ‌دهنده به سؤال اصلی پژوهش ارائه می‌شود. (جدول 5)

جدول 5: چارجوب پیشنهادی پژوهش

مضمون فراگیر	فراوانی	مضمون سازمان دهنده	فراوانی
حوزه اقدامات مدیریتی	124	ارتباطات فرادانشگاهی	20
		متوعسازی منابع درآمدی	17
		مسئله محور کردن مأموریت دانشگاهها	39
		انگیزشی کردن قوانین و مقررات	8
		اقدامات زیربنایی مدیریت	40
حوزه فرهنگی - دانشجویی	151	تقویت هویت زن در جامعه	38
		احیای شعائر اسلامی	62
		مدیریت برنامه های فرهنگی	23
		سلامت روانی و جسمی	28
حوزه پژوهشی - فناوری	73	تعاملات پژوهشی چندگانه	11
		دستاوردهای پژوهشی	13
		مسئله محور کردن پژوهش	26
		نظام مدیریت پژوهش	23
		متناسب سازی نظام آموزش	11
حوزه آموزشی	45	مسئله محوری آموزش	24
		غنی سازی محتوای آموزشی	10

5. گزارش نهایی

در مرحله آخر تحلیل مضمون، خلاصه گزارشی از تجزیه و تحلیل مضامین بر اساس داده های استخراج شده از مصاحبه ها و بررسی اسناد و مدارک ارائه می شود. مطابق یافته های تحلیل مضمون در این پژوهش و طی تجزیه و تحلیل داده ها، در نهایت 393 مضمون پایه در 49 مضمون سازمان دهنده و چهار مضمون فراگیر شامل حوزه های مدیریتی، آموزشی، پژوهشی - فناوری و فرهنگی - دانشجویی برچسب گذاری شد.

یک) چالشها و آسیبهای حوزه مدیریتی

عدم بهره برداری سازمان یافته از اتاقهای فکر در دانشگاههای تک جنسیتی؛ لزوم ایجاد و توسعه شبکه های ارتباطی بین دانشگاهی برای بهره برداری از ظرفیتهای یکدیگر؛ عدم بهره گیری مطلوب از مدیران (رئیس، معاونان و مدیران) زن در دانشگاههای تک جنسیتی؛ عدم اهتمام به جذب و بهره گیری از اعضای هیئت علمی خانم در دانشگاههای

40 ♦ مدیریت در دانشگاه‌های تک‌جنسیتی به عنوان مصداق دانشگاه اسلامی؛ چالشها و راهکارها

تک‌جنسیتی؛ لزوم ایجاد و توسعه سیستم نظارت و ارزشیابی دانشگاه‌های تک‌جنسیتی دخترانه متناسب با مأموریت و اهداف؛ عدم تفکیک مأموریتی بین دانشگاه‌های تک‌جنسیتی دخترانه از سوی وزارت علوم تحقیقات و فناوری؛ عدم بهره‌گیری شایسته و کارآمد از ظرفیت خیرین و واقفان برای تأمین مالی دانشگاه؛ لزوم به‌روزرسانی مناسب سایت دانشگاه و تأمین محتوای متناسب با ویژگی‌های خاص بانوان؛ متناسب نبودن سیستم ارزشیابی و ارزیابی تخصصی با شاخصها و ابزارهای ویژه با توجه به شرایط خاص دانشگاه تک‌جنسیتی دخترانه؛ به‌روز نبودن اهداف، ابزارها و راهکارهای عملیاتی رسیدن به این اهداف.

دو) چالشها و آسیبهای حوزه پژوهشی - فناوری

عدم گرایش راهبردی و عملیاتی به حوزه مطالعات زنان در دانشگاه‌های تک‌جنسیتی؛ عدم جهت‌دهی ایدئال پایان‌نامه‌ها به سمت دغدغه‌های حوزه زنان؛ عدم جهت‌دهی مطلوب و متناسب نگارش مقالات در موضوع زنان؛ عدم تمرکز ویژه طرح‌های پژوهشی اعضای هیئت علمی در حوزه زنان؛ عدم اختصاص وزن ویژه به مطالعات زنان در گرت؛ عدم تمرکز مطلوب بر موضوع زنان در انتشار کتاب؛ مطلوب نبودن بستر همکاری بین دانشگاه و صنعت برای پیاده‌سازی ایده‌های دانشجویان؛ عدم توجه کافی به موضوع زنان در آیین‌نامه ارتقا و ترفیع اعضای هیئت علمی؛ ضرورت تأسیس پژوهشکده‌ای با مأموریت مطالعات حوزه زنان؛ عدم تناسب دانشکده‌های موجود با نیازهای مطالعات حوزه زنان؛ لزوم برگزاری همایشها و کنفرانس‌های علمی مشترک در حوزه زنان با سایر دانشگاه‌های در سطح ملی و بین‌المللی؛ ضعف در برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی در حوزه زنان در سطح ملی و بین‌المللی؛ کم‌توجهی به انعقاد تفاهم‌نامه انجام پروژه‌های پژوهشی با دانشگاه‌های معتبر ملی و بین‌المللی در حوزه زنان؛ ضعف در برگزاری کرسی‌های نظریه‌پردازی در حوزه زنان در سطح ملی و بین‌المللی.

سه) چالشها و آسیبهای حوزه آموزشی

بازبینی و ایجاد رشته‌ها، گرایشها و سرفصل دروس مصوب دانشگاه‌های تک‌جنسیتی بر اساس مراجع بالادستی؛ ضرورت بازبینی آیین‌نامه‌های آموزشی متناسب با شرایط خاص دختران، مانند سنوات، میزان غیبت مجاز دانشجویان در هر ترم، حذف درس، حذف ترم، حداقل واحد قابل اخذ و مشروطی؛ بازبینی سرفصل دروس مصوب با توجه به این نقشها و بازنگری محتوایی مانند همسر‌داری، بچه‌داری، آشنیزی و... به عنوان دروس عمومی و اختیاری؛ عدم توجه و تأکید بر سبک زندگی ایرانی اسلامی در طراحی فضای کلاسها، محیط آموزشی و تفریحی، سلف و... برای نهادهای سازی آن در بنیان خانواده؛ عدم تمرکز برگزینش بومی دانشجویان؛ عدم توجه به قطبهای علمی مرتبط با نیازهای زنان در دانشگاه‌های تک‌جنسیتی دخترانه.

چهار) چالشها و آسیبهای حوزه فرهنگی - دانشجویی

بهره‌گیری از نیروی انسانی معتقد و با وجدان کاری بالا در خوابگاه‌های دانشجویی در راستای تأمین امنیت دختران؛ ضعف راهبردی در برنامه‌ریزی تربیت بدنی صحیح و متناسب با ساختار فیزیکی و روحی دختران؛ کم‌توجهی به تقویت هویت بصری فضای کالبدی و طراحی مبلمان شهری دانشگاه‌های تک‌جنسیتی متناسب با ویژگی‌های خاص بانوان؛ عدم اهتمام به برگزاری کارگاه‌های آموزشی متنوع با هدف تقویت مهارتهای زندگی دانشجویان؛ متناسب

محمد رضا فلاح و همکاران ♦ 41

نبودن سیستم و برنامه تغذیه دانشجویان بر اساس ویژگی‌های فیزیولوژیکی و روانی دختران؛ ضرورت تبیین جایگاه والای مقام زن و ارزشهای وجودی زنان در برنامه‌ها و دروس دانشگاه‌های تک‌جنسیتی؛ ضرورت تدارک زمینه و مقدمات برای ازدواج دانشجویی؛ لزوم طراحی سازوکارهای تأمین و تقویت امنیت اجتماعی برای دختران در محیط شهری و درون دانشگاه؛ عدم تناسب خوابگاهها با الگوها و شخصیت خاص دختران (ترژی، پرده‌ها، فرشها و...)؛ لزوم طراحی و برگزاری دوره‌های کارآموزی، کارورزی و خوداشتغالی برای آشنایی دانشجویان با محیط کار؛ لزوم برگزاری کارگاههای آموزشی در راستای تقویت مهارتهای شغلی و از بین بردن فقر مهارتی دانشجویان؛ ضرورت برگزاری دوره‌های آموزشی برای تقویت خلاقیت در دانشجویان دختر؛ لزوم متناسب‌سازی برنامه تربیت بدنی بر اساس ویژگی‌های فیزیولوژیکی و روانی دختران؛ اهتمام اندک برنامه‌های تقویت مهارت تیم‌سازی و روحیه مشارکت‌پذیری در قالب شبکه‌های بین دانشگاهی؛ لزوم برگزاری مسابقات هنری، برگزاری برنامه‌هایی به منظور ایجاد شادی و نشاط در دانشجویان در خوابگاهها؛ ضرورت تدوین و اجرای برنامه‌های فرهنگی و برجسته‌سازی چهره‌های موفق زنان برای ایجاد انگیزه در دختران.

د) بحث و نتیجه‌گیری

اغلب پژوهشهای انجام‌شده در خصوص موضوع تفکیک جنسیتی دانشگاهها، به بیان نظرات مخالفان و موافقان طرح تفکیک جنسیتی و اهمیت و ضرورت تفکیک یا عدم تفکیک جنسیتی دانشگاه از نظر آنان، نتایج حاصل از آن و نقاط قوت و ضعف این نوع دانشگاهها پرداخته‌اند. به طور کلی، تحقیقات خارج از کشور در این زمینه ضعیف است و عمده تحقیقات یافت‌شده مربوط به داخل کشور می‌باشد. لذا پژوهش حاضر به دنبال شناسایی و آسیب‌شناسی موضوع تفکیک جنسیتی از لحاظ چگونگی تطبیق اسناد و مبانی بالادستی تشکیل این نوع دانشگاهها و همچنین شیوه راه‌اندازی و اداره آنها و در نهایت، ارائه روشی برای ارزیابی دانشگاههای دخترانه است.

یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد دانشجویان تحت بررسی، تمایل زیادی به تفکیک جنسیت در دانشگاه ندارند که این یافته با نتایج پژوهش انتظاری (1396) که نشان داد اکثر دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی و دانشگاه تهران به عنوان مهم‌ترین مخاطب اجرای طرح تفکیک جنسیتی، نسبت به آن مقاوم‌اند، همخوانی دارد و به عبارتی با یافته‌های پژوهش مجنی و همکاران (1395) همسویی ندارد. بیشترین دلایل عدم موافقت اکثر دانشجویان با طرح تفکیک جنسیتی، تأثیرات منفی آن بر روند آموزش، رشد ناموزون شخصیت دانشجویان از نظر اجتماعی و فقدان آزادی عمل بیان شده است. دانشجویان معتقد بودند که دانشجویان باید در چنین طرحهایی مشارکت داده شوند.

همچنین یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش شیرازی (1397) همسویی ندارد. یافته‌های این تحقیق از نظر مقاومتی که در مقابل طرح تفکیک جنسیتی در فضاهای عمومی وجود دارد، با پژوهش شفیع و علیخواه (1393) و راد و همکاران (1396) همخوانی دارد. در این پژوهشها، برخی این طرح را ابزاری برای اسلامی کردن دانشگاهها و سروسامان بخشیدن به روابط غلط و ناصحیح دانشجویان دختر و پسر و برخی نیز آن را موجب ایجاد محدودیت،

42 ♦ مدیریت در دانشگاه‌های تک‌جنسیتی به عنوان مصداق دانشگاه اسلامی؛ چالشها و راهکارها

ممنوعیت، عقب‌ماندگی، ترویج حس بی‌اعتمادی در بین دانشجویان و کاهش اعتماد به نفس در بین آنان و بازتولید فرهنگ مردسالاری دانستند.

یافته‌های این تحقیق تا حدودی با یافته‌های پژوهش قمیشیان (1393) از نظر تمایل به مهاجرت به کشورهای خارجی برای ادامه تحصیل و فرار مغزها، کاهش مشارکت سیاسی و اجتماعی و فعالیتهای داوطلبانه دانشجویان، ابراز انزجار از دین و نگرشهای ایدئولوژیک، قائل شدن به عدم کارایی آموزه‌های دینی و عدم تناسب آنها با شرایط و نیاز روز، گرایش بیشتر به مفاسد اخلاقی از روی لجاجت و تأخیر در ازدواج و غیره هم‌راستاست. همچنین تا حدودی با یافته‌های پژوهش بوس و همکاران (2018) در دانشگاه انگلیس همخوانی دارد.

در مقام بحث و بررسی شاید بتوان گفت که علت نگرش منفی نسبت به وجود دانشگاه‌های تک‌جنسیتی، اجرا نشدن درست اهداف و برنامه‌های طراحی شده است. همان‌طور که پیش‌تر نیز ذکر شد، شیوه‌های نامناسب برای تفکیک جنسیتی در دانشگاهها سبب شده است که نه تنها این اقدام در کشور با شکست مواجه شود، بلکه نسبت به دانشگاه‌های تک‌جنسیتی ابهاماتی به وجود بیاید.

پیشنهادها

یک) پیشنهادها و اقدامات اجرایی حوزه مدیریتی

تبلیغات فراگیر با ابزارهای مختلف برای جذب حداکثری دانشجویان بومی؛
ایجاد اتاق فکر در دانشگاه به منظور توانمندسازی اعضای هیئت علمی و غیر هیئت علمی؛
ایجاد شبکه‌های ارتباطی بین دانشگاهی به منظور هم‌افزایی و بهره‌برداری از ظرفیتهای یکدیگر؛
واگذاری پستهای حساس سازمانی مانند آموزش و پژوهش و دانشجویی و فرهنگی به بانوان؛
اولویت دادن تخصیص پستهای اداری به اعضای هیئت علمی و غیر هیئت علمی به بانوان در شرایط برابر؛
کادرسازی و توانمندسازی زنان برای پذیرش پستهای سطوح عالی مدیریت؛
اولویت دادن به جذب اعضای هیئت علمی دارای مطالعات علمی در حوزه زنان؛
شبکه‌سازی بین دانشگاه‌های تک‌جنسیتی دخترانه برای تبادل تجربیات در سطوح مختلف؛
مأموریت‌گرایی دانشگاه‌های تک‌جنسیتی به سوی حل مسائل خاص بانوان؛
تعامل گسترده و انعقاد تفاهم‌نامه مشترک با دستگاه‌های اجرایی استان برای استفاده از ظرفیتهای آنها.

دو) پیشنهادها و اقدامات اجرایی حوزه پژوهشی - فناوری

بازنگری در آیین‌نامه‌های ارتقا و ترفیع اساتید هیئت علمی دانشگاه‌های تک‌جنسیتی، به گونه‌ای که فعالیتهای پژوهشی حوزه‌های زنان، دارای حق و تو و همچنین امتیازهای بالاتر باشد؛

43 ♦ محمدرضا فلاح و همکاران

تقویت انگیزه اعضای هیئت علمی برای فعالیت در حوزه زنان از طریق تأکید بر سوق داده اولویت فعالیت پژوهشی اعضای هیئت علمی (مقاله، پایان نامه، کتاب، طرحهای پژوهشی و ...) به حوزه های بانوان؛ توسعه و تقویت برگزاری کرسی های نظریه پردازی در حوزه زنان در سطح ملی و بین المللی؛ تخصیص امتیازات ویژه در گزینش، در خصوص فعالیتهایی که در حوزه زنان انجام شده باشد؛ تخصیص امتیاز ویژه در ارتقا و ترفیع به راه اندازی کسب و کارهای نوپا در حوزه زنان؛ ایجاد و ارتقای مجلات علمی در حوزه زنان در هر دانشگاه تک جنسیتی دخترانه.

سه) پیشنهادهای و اقدامات اجرایی حوزه آموزشی

بازنگری در آیین نامه های آموزشی متناسب با ویژگی های این نوع دانشجویان (ساعت غیبت، طول ترم، تعداد واحد، سنوات، ازدواج، بیماری خانواده، بارداری و ...) با توجه به نقشهای مختلف دانشجوی دختر در خانواده و جامعه؛ بازنگری در سرفصل دروس مصوب با توجه به نقشهای مختلف دانشجوی دختر در خانواده و جامعه (همسر داری، بچه داری، آشپزی و ...);
قطب سازی آموزشهای مرتبط با نیازهای زنان در دانشگاههای تک جنسیتی دخترانه؛ استفاده از بانوان خبره و شاخص در حوزه تدریس برای الگوسازی چهره های موفق.

چهار) پیشنهادهای و اقدامات اجرایی حوزه فرهنگی - دانشجویی

پایش مستمر سلامت جسمی دانشجویان و برگزاری کلاسهای توجیهی برای دانشجویان دختر توسط مرکز بهداشت در هر ترم در خصوص مسائل شخصی و عمومی؛
برنامه ریزی و سازماندهی سیستم تغذیه با توجه به وضعیت خاص فیزیولوژیکی و روانی دانشجویان دختر؛
بررسی و برنامه ریزی تربیت بدنی با توجه به وضعیت ساختار بدنی دانشجویان دختر در هر نیمسال؛
برگزاری کارگاههای آموزشی خوداشتغالی، خوداتکایی، اعتماد به نفس و... با استفاده از مدرسان خانم کارآفرین و موفق باهدف الگوسازی؛
طراحی سیستم ارتباط مجازی با خانواده دانشجویان و ارسال اخبار روز دانشگاه برای آنان به منظور ایجاد همبستگی بین خانواده و دانشگاه؛
تأسیس کانونهایی مانند کانون کارآفرینی اجتماعی برای تقویت حس مسئولیت پذیری و پاسخگویی اجتماعی؛
حمایت از تولید محصولات فرهنگی ویژه بانوان در سطح بومی، منطقه ای و ملی در راستای توانمندسازی بانوان در حوزه های علمی، هنری، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی؛
برگزاری کارگاهها و دوره های فعالیتهای گروهی و تیمی متناسب با روحیات بانوان با هدف ترویج کار جمعی؛

44 ♦ مدیریت در دانشگاه‌های تک‌جنسیتی به عنوان مصداق دانشگاه اسلامی؛ چالش‌ها و راهکارها

شبکه‌سازی در خصوص گسترش تعاملات اجتماعی بین دانشجویان دختر و دانش‌آموختگان؛

گسترش و شبکه‌سازی تعاملات اجتماعی بین اساتید دانشگاه در سطح منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی.

منابع

- آقاجانی، دردانه؛ مجید عباسپور، رضا رادفر و علی محمدی (1397). «نقش دانشگاه سبز در تاب‌آوری و مقابله با تغییر اقلیم». *اقتصاد و مدیریت شهری*، ش 7(25): 117-133.
- احمدی، بتول؛ فرانک فرزندی، معصومه دژمان، مروّنه وامقی، فرحناز محمدی، بتول محتشمی، ژیللا صدیقی و مریم تاجور (1392). «چارچوب نظری سلامت زنان ایران: مدل فرمهر». *حکیم*، ش 16(4): 337-348.
- اسماعیل پور، رضا و حمیدرضا تفقیدی (1396). «مطالعه کیفی موانع ارتقای شغلی و مدیریتی بانوان». *زن در توسعه و سیاست*، ش 56(1): 169-185.
- اعظم‌آزاده، منصوره (1387). *بررسی دستاوردهای جداسازی جنسیتی در دانشگاهها*. تهران: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها.
- العبدالخان، ساجده و محمدجواد بحرینی (1394). «جایگاه اشتغال زنان از نظر اسلام». *پژوهشنامه اسلامی زنان و خانواده*، ش 2(5): 119-137.
- انظاری، علی (1396). «آثار و پیامدهای تفکیک جنسیتی در دانشگاه علامه طباطبائی در مقایسه با دانشگاههای دیگر». *علوم اجتماعی*، ش 25(81): 211-286.
- بنت‌الهدی؛ ایزدی و کورش رضایی مقدم (1396). «کارآفرینی در قرآن و احادیث و نقش دانشگاه در پرورش کارآفرینان با روحیه اسلامی». *راهبرد اجتماعی فرهنگی*، سال هفتم، 292-265.
- جاودانی، حمید (1392). «نقش آفرینی دانشگاه در فرایند توسعه پایدار، از رهگذر تولید سرمایه اجتماعی». *تحقیقات فرهنگی ایران*، ش 6(1-پیاپی 21): 55-80.
- حافظ‌نیا، محمدرضا (1399). *مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی*. تهران: سمت.
- حسنی، محمدحسن (1398). «مشارکت دانشگاههای علوم انسانی در چرخه نظریه‌پردازی و نقش مراکز رشد علوم انسانی». *رشد فناوری*، ش 16(61): 53-61.
- حسینی سنگ‌نو، سید علی؛ موسی کمانزودی کجوری، صدرالدین متولی و غلامرضا جانباز قبادی (1398). «نقش دانشگاهها در بازآفرینی فرهنگی بخش تاریخی مرکزی شهر تهران». *شهر پایدار*، ش 2(3): 97-110.
- راد، سید ابراهیم؛ علیرضا فقیهی، فائزه ناطقی و مهدی معینی کیا (1396). «طراحی مدل دانشگاه پایدار، مبتنی بر مطالعات صورت گرفته در ایران». *مدیریت در دانشگاه اسلامی*، ش 2(6): 193-216.
- سرمد، زهره؛ عباس بازرگان و الهه حجازی (1395). *روشهای تحقیق در علوم رفتاری*. تهران: آگه.
- شفیعی، معصومه و فردین علیخواه (1393). «فضا و بازتولید قدرت (مطالعه‌ای درباره تفکیک جنسیتی در دانشگاههای تهران)». *تحقیقات فرهنگی ایران*، ش 7(1): 95-122.
- شیرازی، علی (1397). *زنان نمونه*. قم: بوستان کتاب.

46 ♦ مدیریت در دانشگاه‌های تک‌جنسیتی به عنوان مصداق دانشگاه اسلامی؛ چالشها و راهکارها

- عابدی جعفری، حسن؛ محمدسعید تسلیمی، ابوالحسن فقیهی و محمد شیخزاده (1390). «**تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی**». *اندیشه مدیریت راهبردی (اندیشه مدیریت)*، دوره پنجم، ش 2 (پیاپی 10): 151-198.
- علیزاده مجد، امیررضا؛ علی بدیعزاده، رسول حسینی، حمیدرضا سعیدنیا و ابوتراب علیرضایی (1397). «**تبیین نقش فرهنگ در ایجاد دانشگاه کارآفرین**». *مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، ش 14 (51): 265-286.
- فرتاش، کیارش و محمدصادق خیاطیان یزدی (1398). «**نقش دانشگاهها و پژوهشگاهها در توسعه علم و فناوری و سیاستهای حمایت از آنها**». *سیاست علم و فناوری*، ش 2 (11): 255-267.
- قمیشیان، میثم (1393). «**تحلیل سیاست تفکیک جنسیتی دانشگاهها از منظر علم سیاستگذاری**». *دین و سیاست فرهنگی*، ش 1 (2): 83-104.
- معینی، محمدتقی، لیلا جویباری، اکرم ثناگو، فرشته عراقیان مجرد، مصطفی جنتی و مریم دوراندیش (1395). «**بررسی نگرش دانشجویان به طرح تفکیک جنسیتی در دانشگاههای استان گلستان**». *توسعه پرستاری در سلامت*، ش 7 (1): 41-48.
- Abedi Jafari, Hassan; Mohammad Saeed Taslimi, Abolhassan Faqih & Mohammad Sheikhzadeh (2011). “**Content analysis and content network: A simple and efficient method to explain the patterns in qualitative data**”. *Strategic Management Thought (Management Thought)*, Vol. 5, 2(10 in a row): 151-198.
- Aghajani, Dordaneh; Majid Abbaspour, Reza Radfar, Ali Mohammadi (2018). “**The role of Green University in resilience and coping with climate change**”. *Journal of Economics and Urban Management*, 7(25): 117-133.
- Ahmadi, Batool; F. Farzadi, M. Dejman, W. Masoumeh, M. Wamqi, F. Mohammadi, B. Mohtashami, J. Sedighi & M. Tajvar (2013). “**Theoretical framework of Iranian women's health: Farmehr model**”. *Journal of hakim*, 16(4): 337-348.
- Al-Abdulkhani, Sajedah & Mohammad Javad Bahraini (2015). “**The status of women's employment in terms of Islam**”. *Islamic Journal of Women and Family*, 2(5): 119-137.
- Alizadeh Majd, Amirreza; Ali Badizadeh, Rasoul Hosseini, Hamidreza Saeidnia & Aboutrab Alirezaei (2018). “**Explain the role of culture in creating an entrepreneurial university**”. *Journal of Cultural Studies and Communication*, 14(51): 265-286.
- Azam Azadeh, Mansoureh (2008). *A Study of the Achievements of Gender Separation in Universities*. Tehran: Representation of the Supreme Leader in Universities.
- Bent Al-Huda; Izadi & Kourosch Rezaei Moghadam (2017). “**Entrepreneurship in the Quran and Hadiths and the role of the university in cultivating entrepreneurs with an Islamic spirit**”. *Socio-Cultural Strategy*, Year 7: 265-292.
- Braun, V.; V. Clarke & D. Gray (2017). “**Innovations in qualitative methods**”. In: Palgrave Macmillan. *The Palgrave handbook of critical social psychology* (P. 243-266). London.

- Cadena-Iñiguez, P.; R. Rendón-Medel, J. Aguilar-Ávila, E. Salinas-Cruz, F.D.R.D.L. Cruz-Morales & D.M. Sangerman-Jarquín (2017). **“Quantitative methods, qualitative methods or combination of research: an approach in the social sciences”**. *Revista mexicana de ciencias agrícolas*, 8(7): 1603-1617.
- Entezari, Ali (2017). **“The effects and consequences of gender segregation in Allameh Tabatabai University in comparison with other universities”**. *Social Science Quarterly*, 25(81): 211-286.
- Esmailpour, Reza & Hamidreza Tafghadi (2017). **“A qualitative study of barriers to career advancement and management of women”**. *Women in Development and Politics*, 56(1): 169-185.
- Fartash, Kiarash & Mohammad Sadegh Khayatian Yazdi (2019) **“The role of universities and research institutes in the development of science and technology and policies to support them”**. *Science and Technology Policy*, 2(11): 267-255.
- Ghomishian, Meysam (2014). **“Analysis of the policy of gender segregation in universities from the perspective of policy-making science”**. *Journal of Religion and Cultural Policy*, 1(2): 83-104.
- Hafeznia, Mohammad Reza (2020). **An Introduction to the Research Method in Humanities**. Tehran: The Organization for the Study and Compilation of University Humanities Books.
- Hassani, Mohammad Hassan (2019). **“Participation of humanities universities in the theorizing cycle and the role of humanities development centers”**. *Technology growth*, 16(61): 53-61.
- Hitt, Michael A.; R. Duane Ireland & E. Robert Hoskisson (2014). **Strategic management: Concepts: Competitiveness and globalization**. New York: Cengage Learning, 10.
- Hosseini Sang No, Seyed Ali; Musa Kamanroudi Kojouri, Sadraddin Motavli & Gholamreza Janbaz Ghobadi (2019). **“The Role of Universities in the Cultural Reconstruction of the Central Historical Section of Tehran”**.
- Husbands, S.; S. Jowett, P. Barton & J. Coast (2017). **“How qualitative methods can be used to inform model development”**. *PharmacoEconomics*, 35(6): 607-612.
- Javdani, Hamid (2013). **“The role of the university in the process of sustainable development”**. *through the production of social capital of Iranian cultural research*, 6(1), 55-80.
- Majni, Mohammad Taghi; Leila Joybari, Akram Sanago, Fereshteh Single Iraqis, Mustafa Jannati & Maryam Durandish (2016). **“A Survey of Students' Attitudes Towards a Gender Separation Plan in the Universities of Golestan Province”**. *Development of health nursing*, 7(1): 41-48. (In Persian)
- Porzionato, Marco & Federica De Marco (2015). **“Excellence and diversification of higher education institutions 'missions”**. In: *The European higher education area* (P. 285-292). Springer, Cham.
- Rad, Seyed Ibrahim; Alireza Faghihi, Faezeh Nateghi & Mehdi Moeini Kia (2017). **“Sustainable University Model Design, Based on Studies in Iran”**. *Management at Islamic University*, 2(6): 196-213.

- Roller, M.R. (2019). "A quality approach to qualitative content analysis: Similarities and differences compared to other qualitative methods". In: *Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research*. Vol. 20, No. 3.
- Sarmad, Zohreh; Abbas Bazargan & Elahe Hejazi (2016). **Research Methods in Behavioral Sciences**. Tehran: Aghah Publishing.
- Shafiee, Masoumeh & Fardin Alikhah (2014). "Space and the Reproduction of Power (A Study on Gender Separation in Tehran Universities)". *Iranian Cultural Research Quarterly*, 7(1): 95-122.
- Shirazi, Ali (2018). **Exemplary Women**, Qom: Book Garden.
- Su, N. (2018). **Positivist qualitative methods**. The Sage handbook of qualitative business and management research methods. 17-32.
- Umanailo, M.C.B.; I. Hamid, H. Hamiru, S.S.F. Assagaf, M. Bula, M. Nawawi, ... & A.T. Bon (2019). "Utilization of Qualitative Methods in Research Universities". *Education science*, 21: 2076-2081.

